

“El foc de la nit de Sant Joan significa el desig de fer prevaler tot allò que és vida”

Dc, 23/06/2021 per Catalunya Religió

(U. Abat Oliba CEU) D'aquí a unes hores, les fogueres tornaran a encendre's i les primeres hores del dia 24 de juny, seran festives i sorolloses. És així des de temps immemorials, ja que aquesta festivitat, dedicada a Sant Joan Baptista, conserva gran part dels trets que la caracteritzaven en temps preromans, quan era el festeig del solstici d'estiu.

En l'origen pagà, explica el professor d'Història de la Universitat Abat Oliba CEU, **Emili Boronat**, es tractava d'una festivitat "relacionada amb la terra, els cicles de les estacions i les collites. Era una celebració de la vida". D'aquí ve que coincidís que en la data amb més hores de llum sol, que era "l'astre de la vida". En el fons, es posava de manifest "tota l'ànsia de vida que inicia el cicle de l'estiu".

Pervivència dels elements pagans

La tradició cristiana, prossegueix Boronat, adopta aquest esperit i el condueix cap a l'"exaltació de la font de la vida, que és Crist". El cristianisme aprecia una "llavor de veritat" en les inclinacions religioses de les civilitzacions antigues, i per això no és d'estranyar que hagin sobreviscut tots els elements de la festa pagana.

Entre ells, principalment, el foc. "El foc significa el desig de fer prevaler tot allò que és vida". La vida, afegeix Boronat, està representada pel dia, i el foc és la manera "de fer present durant la nit la força del foc solar". L'objectiu: "fer que el dia venci a la nit". Per això a 'Sant Joan' les fogueres han de donar llum durant tota la nit i l'alba del dia 24 ha de trobar a tothom despert.

La versió pagana i la cristiana també comparteixen l'esperit de renovació. L'arribada de l'estiu implica la renovació de la naturalesa. "Es recollia tot el vell i caduc per llençar-ho al foc, així com mor l'hivern, també es cremen les coses velles". En el fons, és el mateix missatge de renovació que conté "l'anunci del

Messies", i l'encarregat de transmetre aquesta notícia no va ser un altre que Sant Joan el Baptista, apunta el professor de la UAO CEU.

Simetria amb el Nadal

La importància que el cristianisme concedeix a la festivitat del Baptista deriva, precisament de la transcendència d'aquest anunci. Quelcom que explica, també la seva ubicació en el calendari, on guarda una perfecta simetria amb el naixement de Jesús. "Sant Joan és el precursor, el que anuncia que aquell que es disposa a batejar és el Messies". I, com a precursor que és, "neix abans". Concretament, sis mesos abans. "Si dividim l'any en dues meitats de sis mesos, veiem que un naixement, el de Jesús, coincideix amb el solstici d'hivern i, si mirem el del Baptista, coincideix que amb el solstici d'estiu".

Per aquestes raons, des de molt aviat la festa litúrgica de Sant Joan Baptista s'estableix amb lletres majúscules en el calendari cristià. La seva inclusió com a festivitat va ser "pràcticament al mateix temps que la Pasqua i el Nadal. Al marge d'aquestes dues festes, el naixement de Sant Joan el Baptista va ser la primera que va adquirir un caràcter solemne", subratlla Boronat.

Barcelona i les restriccions

La celebració de 'Sant Joan' està llargament documentada a la ciutat de Barcelona. Els testimoniatges de la festa a la ciutat comtal es remunten al segle XV, amb documents en els quals ja es descriu la utilització de la pólvora i els petards. Igualment, les restriccions no són exclusiva d'aquests anormals temps pandèmics. Es coneixen decrets del 'Consell de Cent' del segle XVI "per a impedir que les fogueres tinguessin lloc dins de la ciutat"

No obstant això, com s'ha dit, el festeig està simbòlicament lligat al camp, al rural, a una societat que balla i celebra abans d'escometre les tasques agràries més dures: la collita, la verema o la sega. D'aquest origen agrari ve el costum de recollir, entorn de Sant Joan, les herbes aromàtiques. "Tots sabem que hi ha molt pocs dies per a agafar la til·la, perquè la flor del til·ler es tanca i ja no serveix per a fer la infusió".